

ואלא נאמר, שדברי המשנה אינם נכונים, משום דאמר לה היבם — "את לאו בעלת דברים דידי את", ולא התחייבתי לך כלום אלא לאחי, ועל כן לא אשלם כלל את חובי.

אף כאן יש לדחות — דלמא המשנה כרבי א-ב נתן היא,

דתניא רבי נתן אומר: מניין למי שהיה נושה בחבירו מנה, וחבירו בחבירו, מניין שמוציאין מזה [דהיינו מהאחרון], ונותנין לזה [לראשון] — תלמוד לומר — "ונתן לאשר אשם לו" — ולא כתיב "לאשר נושה בו". ודרשינן — למי שהקרן שלו, דהיינו — המלוה הראשון⁽⁸¹⁾.

והכא נמי, כיון שהמת היה חייב כתובה לאשתו, ואחיו היה חייב לו, כעת מוציאים מהיבם ונותנים את החוב לאשה.

אמר להו, הכי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, ברייתא זו שמצא רב יוסף כדבריו, אינה משנה [אינה מוסמכת כדי לסמוך עליה],

ודנה הגמרא: מאי טעמא אינה משנה?

אילימא משום דהוה לחו מטלטלי, ומטלטלי לכתובה לא משעבדי, כלומר — אם נאמר, שדברי המשנה שאין האח יכול לתפוס את חובו אחר מות אחיו אינם נכונים, מכיון שהחוב הוא מטלטלין, ⁽⁷⁹⁾ ומטלטלין אינם משתעבדים לכתובה, ואם כן כיון שהוא יורש את אחיו זכה גם במטלטליו, דהיינו חובו, ואינו חייב לשעבד את הכסף לפרעון כתובת האשה.

יש לדחות — דלמא המשנה כרבי מאיר היא, דאמר מטלטלין משתעבדים לכתובה⁽⁸⁰⁾.

אך הריטב"א כתב, שלומדים מסוגייתנו שלדעת רבי מאיר אשה יכולה לגבות את כתובתה אף ממטלטלי דיתמי. ולא כדברי רבינו תם.

81. הקשו הראשונים — מדוע נזקק רב נתן לחדש את דינו, הרי גם בלא "שיעבודא דרב נתן" היה המלוה הראשון גובה מהמלוה השני את החוב שחייב לו השלישי, כמו שגובה ממנו את כל הקרקעות והמטלטלין שברשותו? ומבארים הראשונים — שבלא חדושו של רב נתן, לא היה גובה את החוב אלא אם היה שיעבוד על נכסי הלוה השני, אך בלא שיעבוד אינו יכול לגבות את החוב.

אך לאחר שחידש רב נתן את דינו, לעולם יכול לגבות מהלוה השלישי, כיון שכעת הלוה השלישי משועבד ישירות למלוה הראשון.

79. יש לדון, מדוע חוב נחשב כמטלטלין, הרי עיקר שיעבודו של החוב הוא על הקרקעות? ומבאר הריטב"א, מכיון שנטל זווים כשלוה, ובדרך כלל גם מחזיר כסף, נחשב כמטלטלין. ובכל זאת, יש מקומות שחוב נחשב קרקע — כגון אם אמר "הריני מוכר כל מטלטלי", שאז אין חובותיו בכלל המטלטלין.

80. דעת רבינו תם, שאף לדעת רבי מאיר אין אשה גובה כתובתה ממטלטלי דיתמי, אלא רק ממטלטלין של הבעל עצמו. ואם כן, צריך לבאר, מדוע בנידון דידן האשה יכולה לגבות את חובה ממטלטלי היבם? וצריך לומר — שיבם שונה מיתומים, כיון שהוא "קם תחת אחיו המת", ולכן האשה גובה ממנו את הכתובה ממטלטלין, כמו שהיתה גובה מבעלה.

פומבדיתא רמאה. [חוששני שתעשה כאותו פומבדיתאי הנזכר לעיל, שהבטיח לאחיו לחלוק עמו, ולבסוף לא חלק לו].

אמר ליה, אי בעית פלוג לך מהשתא [אם תרצה, זכה בחלקך מעכשיו, ואפילו שעכשיו אינה קנויה לך עד שאכנוס או אחלוץ, מכל מקום לכשאכנוס ואזכה תזכה מיד בחלקך שזכית כעת]⁽⁸²⁾.

אמר מר בר רב אשי: לא הועיל הקנין.

כי אף על גב דכי אתא רב דימי [כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל] אמר לנו בשם רבי יוחנן — "האומר לחבירו לך ומשוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך אלא לאחר שלשים יום, לאחר ל' יום קנה ואפילו עומדת באגם", ואם כן, לכאורה אף כאן יכול להקנות לו את הקרקע מעכשיו לאחר שיכנוס,

מכל מקום, יש לחלק — התם דוקא יכול להקנות לו לאחר זמן, משום שבידו לזכות לו גם כעת. ולכן חל הקנין שעשו כיום לאחר זמן⁽⁸³⁾. אך הכא לאו בידו להקנות לו את הירושה כעת, ולכן הקנין שעשו עכשיו אינו כלום.

ומקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן:

היאך אמר רב יוחנן שאפשר להקנות חפץ לאחר שלשים יום, והא כי אתא רבין [כשבא רבין] אמר לנו בשם רב יוחנן שבכהאי גוונא

אלא משום כך אינה משנה, משום דלא אשכחן שום תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה, [לא מצינו מי שמחמיר גם כרבי מאיר וגם כרבי נתן], אלא אי כרבי מאיר שמטלטלין משתעבדים לכתובה, אי כרבי נתן שחידש דין "שיעבודא דרב נתן". ואילו תנא דברייתא תפס את שתי החומרות כאחד. ולכן אינה משנה.

אמר רבא: אם כן, היינו דשמענא ליה לאביי דאמר זו אינה משנה ולא ידענא מאי היא. [כשמעתי דברים אלו, הבנתי את דברי אביי שאמר "זו אינה משנה", ולא ידעתי מדוע].

וממשיכה הגמרא באותו נושא:

מעשה בההוא גברא, דנפלה ליה יבמה במתא מחסיא [מת אחיו בלא בנים במתא מחסיא, ונפלה אשתו לפניו ליבום, כיון שהיה האח הגדול].

בעי אחוה למפסלה בגיטא מיניה [רצה אחד האחים לתת לה גט, כדי שלא יוכל הגדול ליבמה, ויחלקו בנכסי אחיהם].

אמר לו אחיו הגדול — מאי דעתך משום נכסי? אנה בנכסי פליגנא לך. [אם רצונך לחלוק בנכסים, תן לי ליבם, ואתן לך חלק מן הנכסים].

אמר ליה, מסתפינא דעבדת לי כדעביד

הרי רב יוסף כבר חידש לעיל שמכירה אינה מועילה?

ומבאר הריטבא שהיה אותו אדם עם הארץ, וסבר שאם ימכור ויתן תועיל מכירתו.

83. ומבארים התוספות, שהמשיכה שעשו כעת

ולפי זה חידשו הראשונים, שאין המלוה האמצעי יכול למחול על החוב שהלוה ללווה האחרון, כיון שכעת הלוה האחרון משועבד ישירות למלוה הראשון.

82. הקשו הראשונים — מה סבר אותו אה,

לא קני? ואם כן סתרי דברי רב יוחנן אהדדי?

ומשנינן: לא קשיא!

הא דאמר רב יוחנן "קני" מדובר במקרה דאמר ליה קני מעבשיו, והא דאמר "לא קני", מדובר במקרה דלא אמר ליה קני מעבשיו⁽⁸⁴⁾.

בעו מיניה מעולא, [שאלו את עולא]: יבם ואחר כך חילק את נכסי אחיו, מהו, האם חלה מתנתו?

אמר להם: לא עשה ולא כלום. כרב יוסף הנזכר לעיל.

עוד שאלוהו — ואם חילק ואחר כך יבם, מהו, האם חלו מעשיו?

אמר להם: לא עשה ולא כלום.

מתקיף לה רב ששת, השתא יבם ואחר כך חילק לא עשה ולא כלום, חילק ואח"כ יבם מבעיא? כל שכן שלא עשה כלום, ומדוע חזרו ושאלוהו?

ומשנינן: שני מעשים הוו.

כי אתא רבין אמר ריש לקיש — בין יבם ואח"כ חילק בין חילק ואח"כ יבם לא עשה ולא כלום.

והלכתא: לא עשה ולא כלום:

שנינו במשנה — "וחכמים אומרים: פירות המחזירים לקרקע שלו [של היבם]".

ומקשינן — אמאי? והא כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובתה, והמחזיר לקרקע הרי הוא כקרקע⁽⁸⁵⁾?

אמר ריש לקיש: תני [נגרוס במשנה] "שלה".

שנינו במשנה: כנסה הרי היא כאשתו.

ומקשה הגמרא — למאי הלכתא [מה התחדש בדין זה]?

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לומר שמגרשה בנט ולא על ידי חליצה, ומחזירה [כלומר שיכול להחזירה אחרי הגירושין ככל אשה, ואינה עומדת עליו באיסור אשת אח].

ומקשינן: מה החידוש בכך שמגרשה בנט,

מועילה להקנות אחר שיתקיים התנאי. וכשיטת רב יוחנן בקידושין, שהקנין מתחיל לחול כעת ואינו נגמר עד לאחר שיתקיים התנאי.

84. והטעם שבכהאי גוונא אינו יכול להקנות, כיון ש"כלתה קנינו", כלומר, מעשה הקנין שעשו עכשיו כבר נגמר, ועדיין לא חל הקנין עד לאחר שלשים יום, ולאחר שלשים יום כבר אין לנו את מעשה הקנין שיפעיל את חלות הקנין. ואכן יש לחלק בין מעשה של "קנין משיכה", שנגמר מיד, לבין קנין כסף, שאף על פי שכבר

עבר זמן עדיין שיעבוד המעות קיים. ולכן בקנין כסף מועיל להקנות לאחר זמן אפילו אם לא אמר "מעכשיו". ועיין בתוספות.

85. ולא דמי לנכסי מלוג שאוכל מהם פירות, כיון ששם גוף הנכסים משועבד לאשה, ואז תקנו לבעל שיאכל מפירות אותם נכסים שגדלו ברשותו. אך כאן כבר חל השעבוד גם על הפירות בחיי הבעל, ואין סברא שיפקע השיעבוד אחר מותו. רש"י.

פשיטא, הרי היא ככל אשת איש המתגרשת בגט?

ומבאר הגמרא **מאי טעמא** אינו כותב לה כתובה משלו?

ב-29 ומשנינן: **מהו דתימא "ויבמה"**, אמר רחמנא, וגם אחר שיבם עדיין יבומין הראשונים עליה [כלומר, עדיין אין זה כנישואין רגילים אלא כיבום], ולכן לא תיסגי לה בגט אלא בחליצה. [כיבמה]. קא משמע לן שנחשבת כאשת איש רגילה.

כיון שאשה הקנו לו מן השמים, ולא מרצונו נשאה, אין לו לכתוב לה כתובה.

ובכל זאת תקנו חכמים דאי לית לה כתובה מהראשון, אית לה משני. כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. (87)

עוד מקשה הגמרא — מה החידוש בכך שמחזירה אם גרשה, **פשיטא** שיכול להחזירה ככל אשה?

שנינו במשנה: **לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן**, אלא כל נכסיו אחראים לכתובתה, וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השלחן, אלא כל נכסיו אחראים לכתובתה.

ומשנינן — **מהו דתימא** כיון שבעצם היא אשת אחיו האסורה עליו, אלא כעת מצוה דרמא רחמנא עליה [יש עליו מצוה מיוחדת ליבם] ולכן כשעבדה [כשעשאה] וגירש אותה, השתא תיקום עליה באיסור אשת אח, כבתחילה⁽⁸⁶⁾. קא משמע לן שאחר שנשאה הרי היא כאשה רגילה.

ומבאר הגמרא — **מאי "וכן"**? כלומר, מה החידוש שלא יאמר אדם לאשתו וכו', מדוע שתהא אשתו גרועה יותר מיבמתו?

ומקשינן: **ואימא הכי נמי?** מנין לך שמותר לשוב ולקחתה שלא במקום מצות יבום?

מהו דתימא, התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודקנינא [דוקא ביבם לא יאמר לה "הרי כתובתיך..."] כיון שלא שיעבד לה את הנכסים שקנה ושעתיד לקנות, ולכן אינה סומכת דעתה שלא יאבדו המעות, **אבל הכא**, באשתו, **דכתב לה דקנאי ודקנינא**, אימא סמכה דעתה, ואינה חוששת שיאבדו המעות, כיון שישתעבדו לה נכסים אחרים תחתיהם. קא משמע לן, שבכל אופן כיון שהיא סבורה שאין לה נכסים תחתיהם, אינה סומכת דעתה. ויבואו לידי איבה.

ומשנינן: אמר קרא "ולקחה לו לאשה", שזהו קרא יתירא, ובא לומר: כיון שלקחה, נעשית כאשתו.

שנינו במשנה — **"בלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון"**, כלומר — בזה שונה היבמה משאר נשים, שאינו מתחייב לה כתובה משלו אלא מנכסי בעלה הראשון.

86. לבא עליה ביאות הרבה. כיון שסברה היא שלא היתה כוונת התורה שיבא עליה רק פעם אחת.

86. ולכאורה לפי צד זה, אף אם לא גירש אותה, אלא רק בא עליה פעם אחת, כבר קיים מצות יבום, ושוב תהא אסורה עליו באיסור אשת אח.

87. ויש לדון האם כותב לה כתובה מנה

אך כתבו התוספות — שאף לפי צד זה יכול